Obitelj

23 RUJNA 1934
BROJ 38

POGLED NA OBERAMMERGAU — *Desno:* SV. PETAR U PASIJSKOJ IGRI

HRVATSKI IZLET U OBERAMMERGAU

Poveo Jeronimski Putnički Odbor od 6. do 13. kolovoza o. g.

Dolje prve dvije slike: HRVATSKI IZLETNICI U ST. WOLFGANGU — *Treća:* U MÜNCHENU

NEVENKOVA LJUBAV

Sentimentalna priča

I

Bio je suton lijep i krvav.

Neven je stajao na obali morskoj i nijemo motrio igru valova. Lagani smiješak poigravao mu je usnicama, njegove plave sanjarske oči pile su čar rumena sunca, a valovitim kestenjastim vlasima poigravao se vlažni lahorić večeri.

Čekao je Karmenu. Strah, da večeras ne će doći, posve mu obuze srce. Zadnje je vrijeme šutnja med njima. I slutio je nešto, a slutnja najviše boli: ona je porušila toliko sreće, uništila tolike ljubavi.

Već se spuštao sumrak. Sa obližnjeg tornja zvonilo je zvono Gospe od žalosti svoj večernji Angelus. A tamo u daljini drhtala je bol suzne mladosti i kroz akord plačljive mandoline cvililo je zaljubljeno srce pjesmu o nesretnoj ljubavi.

Nevena obuze neko gorko čuvstvo.

»Ah, Bože, ta to je njen glas iz čamca s mora. Zar mene više ne ljubi ona moja mala, slatka Karmen? One divne ko jagoda oči, one zlatne vlasi!... Zar ona sumnja u moju ljubav? Ah, ta moja prokleta narav. Ima časova, kad ni s kim po cijele dane nijedne riječi ne progovorim. I s njom sam zadnje vrijeme čudno, a kadkad i otresito govorio. I sinoć su joj bile vlažne oči. Pitao sam je za uzrok. Ona je šutjela. Ah, Karmen, dođi!...«

Ali barka je sve dalje od obale plovila, a lagani je udar vesala muklo, tihano odzvanjao.

Neven je baš sutradan imao otputovati daleko od svog kraja. I sad je eto plakao, ko što se plakati može u krvavim sutonima i kasnim mjesečnim noćima. I kroz suze je šaputao:

Pozdravi mi srca mog milinje,
more moje, drago more sinje...

II

Bilo je jutro, žuto jesenje jutro. Kroz crne oblačine prodirali su trakovi sunca.

Neven je ustao. Iza neprospavane noći osjećao se potpuno klonuo. Ipak je morao putovati. Mučio se mišlju, bi li pošao pozdraviti Karmen.

»Nju? Zar ću da u nje prosim ljubav? Gdje mi je ponos? Ne, ona me ne ljubi!...«

I Neven se odricao Karmene, ali ipak nije sam sebe mogao uvjeriti, da ga ne ljubi. I sama pomisao na to strašno ga je boljela.

Ipak je nije pošao pozdraviti. Ona ga je cijelog dana čekala. Ali uzalud.

S večeri je Neven Smiljana čekao. Ta to mu je najdraži prijatelj bio. On je uvijek bio onaj, komu je otkrivao sve tajne svoje nutrine.

Kad je parobrod skoro već imao otputovati, došao je Smiljan.

Šutjeli su. Zašto? Nijesu ni sami znali.

»I tebe, Smiljko, ostavljam kao i nju. Oboje sam vas ljubio. Ti mene, znam, ljubiš onako kao ja tebe. Oprosti, što sam te ljubio! Želim ti sreću...«

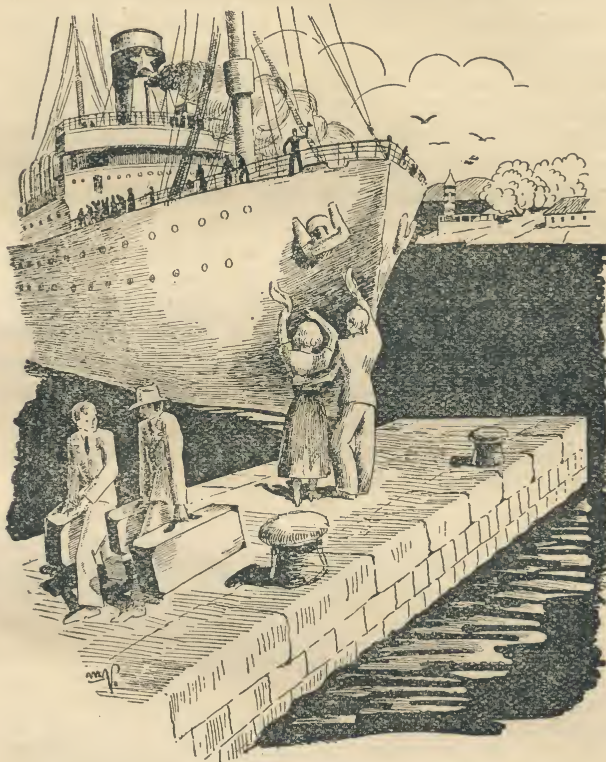
Smiljan je bio tronut. Bolio ga je taj rastanak.

»Nevenko, nemam što da prostim, jer...« i umuknu.

A sirena s parobroda zazviždnu i prijatelji pruže jedan drugom ruke. Oči su im se srele. Šutjeli su, ali im je suza bljeskala...

»Zbogom!...«

Kad se parobrod udaljio, vidio je Neven dva bijela rupčića, koja su ga s obale pozdravljala. Bili su to Smiljan i Karmen. No sve je bilo prekasno.

NEVEN JE VIDIO DVA BIJELA RUPČIĆA, KOJA SU GA POZDRAVLJALA...

Kroz mirisnu noć strujalo je odnekale cviljenje sitne violine, kao da plače jedna nesretna duša...

III

Mrtvih je dan. Dan jesenjeg cvijeća i voštanih plamičaka. Dan suza, uzdaha, pokoja, dan pomena i žarke molitve.

Jecala su zvona. Plakala su, kao što cvile nesretna srca. A Neven je u tuđini, daleko od rodnih humaka mislio na svoje umrle... i na svoju Karmen.

I otide put groblja. Na putu susretne dijete od nekih sedam godina. Plakalo je. Neven mu se približi svom nježnošću bolna srca.

»Kako se zoveš, mala?«

»Vlatka.«

»Pa što ti je, drago dijete?«

Sirotica još glasnije zaplače, a suza za suzom ko biser sklizala se niz lijepo djetinsko lice.

»Imala sam lijepu ružu. Crvenu ko krv. Dugo sam je gajila i zalijevala, i kad sam je danas mislila ponijeti na majčin grob, pogledam, a ona ove noći potpuno uvela.« I mala se gušila u plaču...

Neven je nježno pogladi, sažali se i poljubi Vlatku u stidljivo čelo.

»Vlatkice draga, da znaš, kako tek boli, kada srce vene!«

I ko brat i sestra plakali su Neven i Vlatkica.

A kad je mjesec ljubio usnule hrizanteme, kad su trnuli plamičci, Neven se vraćao kući.

IV.

Neven nije mogao zaboraviti Kamene. Uvijek je mislio na nju. Za bijelih je mjesečnih noći uz prozor snatrio o njoj. A kad bi se mjesec došuljao do kristala prozora i kao kucao, da mu otvori, on je prozore širom otvarao i srkao mjesečinu sâm okupan u njoj. I ljubio je preko mjeseca i bisernih cvjetova noći Karmen i mislio na Smiljana. I rastvarao je srce i razgaljivao grudi mjesecu i šaputao ljupko i nježno o svojoj Karmeni i prijatelju Smiljanu, a od čežnja i nada drhtale su mu grudi. Sanjao je o onom modrom Jadranu, o barci, u kojoj se za mirisnih i dugih ljetnih noći sa Karmenom vozio po moru. Obično su šutjeli, ali su njihove oči, obasjane mjesečinom, šaptale o ljubavi. I jedno uz drugo bilo je sretno.

»Ah, kako je ono more poigravalo noću srebrom dočarano, i kao da je nama zaljubljenim nešto šaputalo, a mi smo, djeca njegova, razumjeli njegov glas...«

A sad je Neven daleko od mora i svoje ljubavi mogao samo ovako daleko od ljudi da tužan snatri i čezne...

V.

I Karmen je mislila na Nevena. Ona ga je voljela. To je znala. Ali zadnjih dana prije njegova odlaska počela je sumnjati u njegovu ljubav. To ju je boljelo. Voljeli su se oboje, a opet su jedno u drugo sumnjali. I sad je Karmen cijele dane mislila na Nevena u šutnji, a za dugih je noći bdjela u suzama i čekala bar pisamce od Nevena, ali sve je bilo uzalud. Pisma nije dobila. On je mislio, da ga ona ne ljubi, a bio je i odviše ponosan, da bi prosio. Teško se spustiti do tuđih nogu i moliti milost, jer svaka je milost gorka.

Njene crne oči kupale su se u suzama, koje su im izjedale čarobnost, a mekano lice je gubilo rumenilo, i bljedoća lako se prolila njenim mladim licem.

Samotovala je. Samo bi se sa Smiljanom vidjela. A tada su oboje šutjeli. Ćutjeli su, da bi najrađe govorili o Nevenu, a opet su šutjeli. A kad su progovorili, Smiljan je tražio najljepše riječi, da je utješi. I Karmen se pomalo primiri.

Srodna se srca brzo razume i osjete međusobne sklonosti. Smiljan je volio Nevena. I Karmen je počela osjećati nekakvu naklonost k Smiljanu. To ni sama nije razumjela, samo je znala, da joj je ugodno, kad je on dolazio k njoj. Ona je osjećala potrebu njegove blizine. I oni su se sastajali skoro svakog dana, a kad bi izostao, ona bi ga neobično pogledala. Pogled je govorio više, no što govore riječi.

Samo se u krasnim sutonima, kad miriše ljubav, spominjala krasnih časova sprovedenih uz svog fantastu Nevena. Tada je još jače osjećala potrebu blizine Smiljanove.

A uveče bi s uzdahom »Smiljane!« polazila spavati...

VI.

Ljubav je velika sreća, ali i boli gorko kao svaka sreća. Ljubav je dragocjena i traži mnogo žrtava, da se postigne, dok nestane svega, što smeta puninu sreće.

Smiljan je počeo osjećati, da voli Karmen. Bojao se, da i misli na to, jer je znao, kako ona voli Nevena i Neven nju.

»Zar da izdam Nevenka, svog dragog i nesretnog prijatelja? Da mu otmem jedinu sreću? Ah, ne! Ona je njegova, njegova...«

U njemu se borila ljubav prema Karmenu s ljubavlju prema prijatelju Nevenu. Mnogo je trpio. I one večeri je Smiljan ostao kod kuće.

VII.

Lepršao je snijeg, a pahulja za pahuljom se slagala u pamučne sagove, koji su se prostirali za dolazak velikom Gostu.

Neven je stajao kraj prozora i motrio igru pahuljica. I mislio je na Karmen. I na svog nezaboravnog Smiljana. Žalio je, što se rastao od njih. Osjećao se tako osamljen. Bilo mu je hladno pri duši. Ta čovjek osjeća najjače potrebu topline na Božić u tuđini.

Kad se po bijelim sagovima prolilo rastaljeno biserje noći, da bude veličanstveniji dvanaesti sat, kad su zakliktala crkvena zvona i srca patnika, Neven je pošao na ponoćku.

Zvučni akordi orgulja odzvanjali su crkvom, a Neven je kraj Jaslica molio Malašnog Isusa, da mu srce iscijeli i izbriše iz grudi i Karmenu i Smiljana i da njih usreći. U vlastitoj se nesreći može tako iskreno moliti za tuđu sreću!...

VIII.

U mirisu prvih proljetnih ruža i karamfila sjedjeli su Karmen i Smiljan. I Smiljan otrgnu krasnu ružu i pruži je Karmeni. Njihove su se oči gledale zaljubljeno. I šutjeli su. Sa malenog ružinog grma čuo se pjev slavuja...

»Ah, Karmen, kako te žarko ljubim...«

Ko teška ploča padne mu to sa grudi. Kao okrivljenik pred sucem stajao je Smiljan pred Karmenom.

Ona je šutjela. Još jače bljedilo prolije se njenim licem. Sjećala se, kako je jedne svibanjske noći i Neven ovako stajao pred njom i govorio joj o svojoj ljubavi, te kako su jedno drugome pali u zagrljaj.

»Ah, moj nesretni Neven!« uzdahne.

»Oprosti Karmen, oprosti mi! I ja sam se iznevjerio svom Nevenku. Ako sam te uvrijedio, oprosti mi...« I Smiljan htjede otići.

»Ne, ta ja ti, Smiljko, nisam ništa rekla. Ti znaš, da stare rane teško zacjeljuju. Iskrena se ljubav teško zaboravlja... Ali sad mi se čini, Smiljko, da sam ipak još sretnija uza te. I ja tebe ljubim...« I vatreni zagrljaj bio je pečat ljubavi Smiljane i Karmene.

IX.

Svanućem novoga proljeća mirisalo je sunčano i cvjetno jutro. Mirisalo je, ko što miriše prva i čista ljubav po plavom jorgovanu i ružama. Zelene travke su se zibale u daru jutra, a Neven je ćutio jednu novu ljubav. I u njemu je proljeće proklijalo. Osjećao je, da u sebi nosi srce žarko i meko, stvoreno da ljubi, da mu na dnu grudi počiva plamena čežnja za srećom. I srce mu je cvalo ko najljepši cvijet. Žarko sunce proljeća dragog izliječilo mu je sa melemom nove sreće ranjene grudi zadnjeg proljeća. Odbacio je nostalgiju, premda je čeznuo za domom i Jadranom. I sav zaljubljen gledao je u sunce, a suza za suzom ko lijepa proljetna rosa zlatila je cvjetove i travke.

U ovom proljeću osjećao je nov život. S njega je tim sretniji bio, što mu se nadao nije. Došao je, ko što dolazi nenadano, bez priprave svaka sreća. I njemu su na dnu duše sjala dva nova, ko ljubice plava oka i jedno žarko djevojačko srce ga je grijalo. Ljubio je Juliju...

X.

Došli su praznici. Žarki srpanjski dani su ih najavili. Sparne ulice su ga tjerale, a more, ono drago Jadransko more sad ga je još jače privlačilo. More, dom i majka. A tamo je i Karmen i Smiljan!

I otputuju u svoj zavičaj. Na obali je našao Karmen i Smiljana. Bili su zajedno. U srcu je osjetio lagani trzaj.

»Nek budu samo sretni dulje nego ja!«

Došli su, da ga čekaju. No nisu imali snage, da mu se približe. I Neven je prošao, a da se nije zaustavio...

Sutradan je odmah pisao Juliji. Nije dobio odgovora. I opet je pisao i čekao, ali nije dočekao odgovora.

To je sudbina nekih ljudi. To je udes sentimentalnih, fantasta, pjesnika...

I to mu je bila jedina utjeha u drugoj nesretnoj ljubavi.

EPILOG

Kad su u vlažnim jesenjim sutonima trunule posljednje požutjele latice bijelih ruža, miris je njihov bio miris, koji suze mami, iako je bio sladak, ko što je slatka bol mladosti, kad mine.

A Neven je pio rumenilo zapada i srkao melem mjesečnih noći i uzdisao i mislio na dva ko ljubica plava oka i na druga dva ko jagode crna. I bio je tako tužan, tako tužan...

VINKO NIKOLIĆ

DELIJE I VITEZI HORVATI

Godine je 1553. osnovat u talijanskom gradu Bolonji onaj znameniti »ilirsko-ugarski kolegij« za odgoj klera. Bio je pod upravom zagrebačkoga kaptola i ubrzo je postao čisto hrvatski zavod. Trajao je do potkraj 18. vijeka, do vremena onoga nesretnoga Josipa II., koji mu je učinio kraj.

U zavodu se vodila posebna kronika: Chronologia illustrissimi collegii Illyro-Hungarici Bononiae fundati. U tu su kroniku mnogi zavodski rektori upisivali znatnije stvari iz povijesti zavodske, a bilježili su i mnoge događaje iz povijesti hrvatske, pa i s drugih strana. Ta nam se kronika sačuvala u originalu i sada se nalazi kod zagrebačke akademije.

U toj nam je kronici pišući o godini 1597. tadašnji rektor zagrebački kanonik Stjepan Medak, ostavio sjajan spomenik staroga ponosa hrvatskoga. Donosimo ga riječ po riječ u hrvatskome prijevodu:

»Iste su godine u mjesecu ožujku po svršetku praškoga sabora držali u Požunu madžarski sabor, gdje je cvijet Hrvata u Madžara izazvao veliko udivljenje time, što ih je došlo mnogo i svi s vrlo velikim sjajem na kraljevski sabor. Bio je prečasni g. Nikola Mikac, biskup kninski, prepošt čazmanski, Nikola Zelnicaj, biskup pečuvski i veliki prepošt zagrebački, Gašpar Skoblić, kustos, Franjo Ergeljski, arhiđakon bekšinski, a sva četvorica kanonici zagrebačke crkve. Dalje je bio velemožni gospodin Nikola Ištvanfi, vicepalatin kraljevine Ugarske i njegov zet velemožni gosp. Janko Drašković, ban kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije. Bio je bivši ban Toma Erdedi, grof moslavački. Dalje je bio grof Đuro Zrinjski... Bili su osim toga velemožna gospoda Mihalj Sekel, Keglević, Ratkaj i podban general g. Gašpar Petričević i vrlo mnogi drugi. Znaj sasvim sigurno, dobri rektore i čitaoče, da su sve to Hrvati i nije potrebno, da se mnogo mučiš zaradi njihovih prezimena. Svi su oni delie i vitezi Horvati. Da živu sretno i mnogo mnogo godina zajedno s tobom, predragi čitaoče! Pisao je ovo Stjepan Medak, Horvat, a bio je rektor, arhiđakon varaždinski, kanonik zagrebački. U kolegiju napokon ostaje časni g. Petar Domitrović, đak i kanonik zagrebački i Horvat.« (Chronologia etc. p. 53.).

Što smo u ovom prijevodu ostavili ono »delie i vitezi Horvati« i dvaput poslije riječ »Horvat«, to je zato, jer se te riječi upravo tako nalaze umetnute i u latinskom sastavku. *J. L.*

HRVATI U MORAVSKOJ

Pred 350 godina, kako kažu povjesne vijesti, preselila se velika skupina Hrvata iz svoje stare domaje čak u južnu Moravsku na dobra Kristijana grofa Teufenbacha, koji je bio tada oko g. 1588. kod nas general vojne granice. I tako su od pošasti i drugih nedaća opustjela selišta u Moravskoj — slično kao i mnoga u današnjem austrijskom Gradišću, u negdašnjoj Donjoj Austriji pa u Slovačkoj — primila naše hrvatske naseljenike, da oni ispune onaj nedostatak žiteljstva, obnove krajeve i život u njima. Još danas postoje ondje tri hrvatska sela: Frjelištorf (Frélichov), Prerava (Nový Přerov) i Gutfjeld (Dobré Pole).

Kako se ti pradjedovi naše današnje tamošnje braće nisu ni u svojoj staroj hrvatskoj domaji onda mnogo razlikovali po govoru i načinu života, a vrlo vjerojatno ni po običajima i nošnji — nije čudo, da među svim tim naseljima po Moravskoj, Gradišću i Slovačkoj ni danas nema velikih razlika u govoru. Govor je svakome jasan čakavski, s naglaskom, koji nam na čas zazvuči neobično, ali sjeća živo sad na čakavske, sad na kajkavske današnje naglaske. A jezik taj, kako nas se u cjelini doima, upravo instinktivno osjećamo, kao da je sličan jeziku, kojim nam govore mnogi pisani hrvatski spomenici iz onih vremena seobe — napose mnogi Zrinsko-Frankopanski. Ista je to muzika govora, vrlo sličan rječnik pa i fraza. Pa i zato su nam toliko dragocjeni ti ostaci u daleko zabačenim hrvatskim otocima, koji su bili jaki toliko, da kroz sve sad tihe sad nasilne najezde na njihovu narodnost, govor i osobine, kroz sve bure od tri i pô vijeka daleko od Hrvatske održe i govor i narodnu svijest i štošta od svojih drugih narodnih osobina.

NARODNA NOŠNJA U HRVATSKOJ NOVOJ PRERAVI NA VEĆE BLAGDANE

Imadu i svoju osobitu narodnu nošnju, bar se mogu blagdanom u njoj vidjeti onako otprilike, kako ih prikazuju ovdje otisnute slike. Među-

HRVATSKE STARICE IZ NOVE PRERAVE U NAR. NOŠNJI

tim treba ipak reći, da to nije možda stara djedovska očuvana nošnja, nego još u prošlosti ovdje primljena od okolnih Moravaca (dotično Nijemaca) i onda upravo s nekim ljubomorom i ponosom čuvana sve do danas, konservativno — takav jest naš seljački svijet i danas (nesamo u lošem, nego i u dobrom smislu) — tako da se sada živo odvaja od samih tamošnjih moravskih nošnja novijega doba. Ipak premda nije izvorna hrvatska ima veći dio starih hrvatskih naziva: »košula«, »opljeće«, »hlače« pa i »facuov« i »kuolarin« i t. d. A ipak koliko se lijepa čini ta nošnja prema drugima, svjedok je ugledni negdašnji župnik i očinski prijatelj moravskih Hrvata, Alois Malec, kad kaže opisujući natanko tu nošnju: »Kad bi bilo istina, da odijelo čini čovjeka, morao bi »Hrvat u svojoj narodnoj nošnji biti najljepši čovjek na svijetu.«

(Svršetak na str. 733).

JANINA PJESMA

(Nastavak)

ENGLESKI NAPISALA FLORENCE L. BARCLAY — PREVODI VOJMIL RABADAN

Od onog časa, kad je na trgu pred kairskim hotelom pročitala bolni izvještaj, svaka joj je ljepota ispunjala srce tugom. Sat nakon što je to saznala, krenula je na put i sutradan se u Aleksandriji ukrcala na parobrod. Naskoro je stigla u Brindisi te je putujući noć i dan stigla eto konačno na domak Engleske! Do nekoliko minuta njezina će noga stupiti na englesko tlo, i još će joj preostati samo dvije etape putova-

ZARUČNICA IZ NOVE PRERAVE U NEKADAŠNJOJ NARODNOJ NOŠNJI

nja, jer je Jane od onog časa, kad je krenula na put, znala, da ide k toj sobi, gdje mrak i patnja divlje navaljuju na duševnu snagu, na razum i na nagon samoodržanja čovjeka, koga ona ljubi. Hrlila je instinktivno k Garthu, premda se u isti mah osjećala nesposobna, da smisli puteve i sredstva. Njezin ju je razbor upozoravao, da je to zamršen problem, usprkos toga, što je čitavo njezino biće klicalo: »O Bože, a ipak je to tako jednostavno! Slijep i sâm! *Moj* Garth!«

Shvaćala je, da bi pronicaviji razum od njezinog mora riješiti problem, te da je najbolji način, da prodre do Gartha, taj: proći kroz liječnikovu ordinaciju. Stoga je iz Pariza brzojavila Deryck-u i zasada nije vidjela dalje od Wimpole street-a, gdje se on nalazi. U Doweru je kupila novine i strjelovito preletjela stranice idući po peronu za uslužnim nosačem, koji je nosio njezine putne torbe i pokrivače. U stupcu mondenskih informacija otkrila je ono, što je tražila:

»Saznali smo sa žaljenjem, da je stanje gospodina Garth Dalmain-a, koji boravi na Gleneeshu, svojem imanju u Aberdeenshire-u, još uvijek neizvjesno nakon nezgode, koju je pred petnaest dana doživo. Vid mu je beznadno izgubljen, ali rane zacijeljuju, a svaka je bojazan cerebralnih komplikacija, čini se, također suvišna, premda su se ovih posljednjih dana pokazale smetnje, radi kojih je bilo potrebno pozvati k bolesniku sir Deryck-a Brand-a, glasovitog specijalistu za živčane bolesti na konzult s okultistom i liječnikom, koji liječi ranjenika. Mondeni i umjetnički krugovi, u kojima se gospodin Garth Dalmain mnogo kretao i uživao veliku popularnost, izrazuju sa svih strana najtopliju sućut i iskreno žaljenje . . .«

Jane se smjesti u jednom odjelu.

Ali mali telegrafist prolazio je uzduž vlaka ponavljajući neprestano: »Poštovana Jane Champion.« Jane začu svoje ime i domahne.

»Ovamo, dječače moj. To je za mene!«

Žurno je otvorila depešu, koju joj je pružio.

Brzojav je bio liječnikov.

»Dobro došla. Stigoh iz Škotske. Čekam u Charing-Cross-u i potpuno vam stojim na usluzi. Popijte kavu u Doweru.

Deryck.«

DJECA IZ NOVE PRERAVE U NARODNOJ NOŠNJI

Jane gotovo zajeca od zahvalnosti i olakšanja. Ta osjećala se tako osamljena. Izišla je na vrata vagona:

»Hej, neka mi netko donese šalicu kave, molim!«

Nije imala nikakve volje za kavom, ali nije ni pomislila, da bude neposlušna liječniku, pa niti ovako izdaleka.

Mladi nosač, koji je ostao na straži kod vratiju vagona, poleti u buffet i pruži Jani, upravo kad je vlak kretao, šalicu vrele kave sa nekoliko žemljičaka namazanih maslacem.

»Hvala, prijatelju,« reče Jane metnuvši pladanj na klupu i posegnuvši rukom u džep... »Ne, ne, ne trudite se da mi vraćate sitniš, hvala vam na usluzi.«

Zatim se Jane udobno namjesti, potjera natrag suze, koje su htjele da poteku, popije kavu i osjeti se mnog okrijepljenija nego li bi bila pomislila. Oh, kako je u tom času trebala prijatelja, mudrog, jakog prijatelja, koji znade pomoći! A Deryck je ne će ostaviti na cjedilu.

Pročitala je ponovo depešu i nasmijala se. Kako je to lijepo od njega, što se sjetio kave, a naročito, što dolazi na kolodvor.

Jane skine šešir i nasloni glavu na jastuke. Putovala je dan i noć u naletu grozničave žurbe, ali konačno je stigla na dohvat ruke Deryckove, oslona Deryckova.

Uzbuđenje se u njezinoj duši stišalo, i velik mir zavladao je u njoj. Jane usne — Providnost je nije zapustila...

Kad je vlak unišao u kolodvor Charing-Cross, Jane je stajala na vratima vagona.

Liječnik se desio baš nasuprot mjestu, gdje se Janin odio zaustavio. Naravno, bio je to samo slučaj, da je on stajao upravo tu, ali neki dobrotvorni slučaj vazda je postavio Derycka Branda ondje, gdje je bio najviše potreban.

U tren oka prokrčio si je put kroz vrevu nosača. Jane omjeri brzim pogledom mršavo i odlučno lice, koje je čitavo sjalo izrazom ljubeznog dočeka, i pročita u očima svog prijatelja iz djetinjstva potpuno suosjećanje i razumijevanje. Iza liječnika ugledala je tetkina komornika i svoju vlastitu sobaricu. U tili čas bila je na zemlji, a njezina ruka našla se u Deryckovoj.

»Eto vas dakle!« klikne on. »I to u izvrsnom stanju, kako vidim. Dajte mi vaše ključeve,... pretpostavljam, da ne kriomčarite ništa. Telefonirao sam vojvotkinji, da pošalje nekoga iz kuće po vašu prtljagu, te da vas ne čeka prije večere, jer ćete ostati na čaju kod nas. Jesam li dobro uradio? Ovuda... Izidite iz ograde... Kakva je to gužva! Svi bi htjeli da izmaknu propisima i da budu prvi u prvome redu. Doista, strpljivost željezničkih činovnika primjer je ostalome čovječanstvu.«

Govoreći ovako, liječnik je vodio Janu kroz vrevu. Otvorio je vrata male tamne kočije, uveo Janu i sjeo do nje. Jurnuše hitro iz stanice preko Stranda i zakrenuše prema Trafalgar square-u.

»No?« upita liječnik. »Niagara je nešto veliko, zar ne? A New-Yorška luka? Jeste li vidjeli išta, što bi se moglo usporediti s tom lukom, kad izlaziš iz nje o sunčevu zalazu?«

Jane najednom zajeca, a onda se okrene. Oči su joj bile suhe.

»Zar nema nikakve nade, Deryck?«

Liječnik položi svoju ruku na Janinu:

»Bit će uvijek slijep. Ali u životu ima i drugih dobara osim vida. Ne smijemo nikada reći: nema nade.«

»Hoće li ostati živ?«

»Nema nikakva razloga, da ne ostane živ. Ali koliko će mu život vrijediti, ovisi o tome, što ćemo moći da uradimo za tog ubogog dječaka za vrijeme prvih mjeseci kušnje. Više je uzdrman duševno, nego li fizički.«

Jane skine rukavice, protrne lagano, pa najednom metne ruku na liječnikovo koljeno:

»Deryck, ja ga ljubim.«

Liječnik je nekoliko časaka šutio razmišljajući o tome otkriću, koje je moralo da ga začudi. Zatim podigne lijepu i jaku ruku, koja je počivala na njegovu koljenu, i poljubi je s dubokim počitanjem — bio je to poklon čovjeka hrabroj iskrenosti žene.

»U tom slučaju, prijateljice moja, budućnost čuva za Gartha Dalmaina tako veliko blago, te ja mislim, da će moći pregorjeti vid. Međutim vi imate mnogo toga da mi kažete, a vaše je opet pravo da doznate sve, što vam ja mogu reći. Evo nas na cilju. Dođite u moju ordinaciju. Stoddart već zna, da nas ni uz kakvu izliku ne smije uznemirivati!«

XV.

KONZULTACIJA

Liječnikova je ordinacija bila vrlo mirna prostorija, u kojoj se čovjek osjećao nekako odmoran. Jane se spustila na veliki naslanjač od zelenog marokena, noge je položila na podnožje, a rukama se grčevito uhvatila za ručke naslonjača. Liječnik je sjeo na pokretno sjedalo, koje mu je dopuštalo, da se u jedan mah osvrne, kad je htio da pogleda pacijenta, ili da se odvrati od njega, kad je trebalo da se nasloni na stol, koji se nalazio pred njim. Ovaj je čas liječnik promatrao Janu. Upravo je svršio da joj potanko priča o svojem nedavnom posjetu u Castle-Gleneesh-u, otkuda se vratio tek večer ranije. Proveo je pet sati uz Gartha i smatrao je, da se prava samilost sastoji u tome: reći svu istinu Jani. Ali usprkos tome, gledao je govoreći ravno preda se, praveći se kao da ne vidi suze, koje su se lagano sklizale po licu njegove susjede.

»Shvatite dobro, draga prijateljice, stanje samih rana najpovoljnije je. Pravo je čudo, da je mrežica u obim očima probušena, a ipak je uokolo bilo malo ozlijeda i mozak nije oštećen. Sadašnja opasnost proizlazi iz živčanog potresa te iz duševne potištenosti, u koju je bolesnik zapao, kad je postao svijestan svoje nesreće. Fizičke i duševne muke za prvih dana i prvih

noći mora da su bile užasne. Ubogi dječak! Teško je uzdrman. Ali njegovo je tjelesno ustrojstvo sjajno, a živio je uvijek tako zdravo i normalno, te je vrlo vjerojatno, da bi potpuno ozdravio, kad ne bi bilo duševnih patnja, koje rastu, kako tjelesne opadaju. Vid je za njega tako mnogo značio: ljepota oblika, ljepota boje! Umjetnik je u njemu nadvisivao sve. Rekoše mi, da nije izustio gotovo niti riječi. To je hrabar i jak muž. Ali njegova je temperatura počela da zabrinjuje svojim promjenama, pa je postalo očito, da je specijalist za živčane bolesti potrebniji nego li okulista, i zato je sada u mojim rukama.«

Doktor zastade, poreda nekoliko knjiga, koje su bile raštrkane po stolu, i privuče k sebi malu vazu punu ljubica. Promatrao ih je pozorno nekoliko časa, a onda ih opet postavi onamo, gdje ih je njegova žena smjestila, i nastavi da govori:

»Sve u svemu, ja sam zadovoljan. On je trebao neki prijateljski glas, da mu probije tminu, kojom je okružen. Trebao je odanu ruku, da mu stisne njegovu i dade mu osjetiti, da ga shvaća. On ne traži samilosti, a s druge strane oni, koji govore s njime o njegovoj nesreći ne mjereći njezinu strahotu, straše ga. Trebalo je, da mu neki drugi čovjek priđe i reče: ‚To je borba, strašna borba. Ali s Božjom pomoću vi ćete pobjediti. Naravno, mnogo bi lakše bilo umrijeti; ali umrijeti znači priznati, da si pobjeđen: treba živjeti, da pobjediš! A s Božjom pomoću vi ćete pobjediti!' Sve sam mu to ja rekao i još više toga, i onda se dogodilo nešto čudno i udivljenja vrijedno. Mogu da vam to povjerim, a ispripovijedit ću naravno i svojoj Flower, ali nitko treći na svijetu ne će to doznati. Poteškoća je bila u tome, što nije bilo moguće izvući iz njega nikakav odgovor. Imao sam dojam, kao da je bešćutan na sve vanjske okolnosti. Ali učinilo mi se, da su ga riječi ‚s Božjom pomoću' zaokupile i našle odjeka u dubini njegova bića: ponovio ih je, okrenuo se polako na jastuku, a tračak života zasjao je na njegovu licu. Šapnuo je: ‚Sjećam se riječi i glazbe'. A zatim je, jako tiho, ali posve jasno, ponovio drugu kiticu pjesme *Dođi, Duše Presveti:* ‚Dođi srca svjetlosti'. Nikada nisam čuo ni vidio nešto dirljivije!«

Tu liječnik zašuti, jer je Jane pokrila lice rukama i udarila u grčevit plač. Kad se jecanje stišalo, miran liječnikov glas produži:

»Razumijete li, to mi je pružilo neko uporište. Kad se takva nesreća dogodi, čovjeku ne ostaje nikakav drugi oslon, osim njegovog vjerskog osjećaja. Tijelo će podnijeti breme prema tome, da li je duševna strana razvijena ili nije. Dalmain krije u sebi mnogo dublje osjećaje, no što mi mislimo. Pošto smo se porazgovorili, nagovorio sam ga, da prihvati neke moje prijedloge. Pa on nema obitelji, vrlo je osamljen tamo; dolazi mi, da se zapitam, je li itko od nas uopće poznavao pravoga Gartha, dušu čovjeka, koja se krije ispod površine.«

KUĆA, U KOJOJ JE HRVATSKI PJESNIK JOVAN HRANILOVIĆ SPJEVAO DIO SVOJIH „ŽUMBERAČKIH ELEGIJA"
U selu Šiljcima u župi Sv. Nedjelja u Žumberku

Jane podigne glavu i reče jednostavno:

»Ja sam je poznavala.«

»Ah,« nadoveže liječnik, »razumijem. Da se vratimo na praktične pojedinosti, on je imao uza se jednog bolničara i svojega komornika, a našu jednu sestru iz bolnice najodlučnije je odbio. Ona bi bila sa sobom donijela atmosferu komfora i ženske simpatije. Ali on je izjavio, da ne će, da ga ženske ruke dirnu. Morao sam popustiti. Sada možemo da budemo i bez bolničara, pa sam navaljivao, da mu pošaljem jednu sestru pomoćnicu, koju bih ja sam izabrao, a bila bi mu u neku ruku tajnica, pravila bi mu društvo, čitala, obavljala korespondenciju. Neotvorena pisma gomilaju se, a moramo mu pomoći, da se kao slijepac povrati u život. Trebat će takta za to; danas popodne najmio sam upravo onakvo lice, kakvo nam treba. To je osoba iz dobre obitelji, koja posjeduje sva tražena svojstva. Osim toga lijepa je ženica, otmjena i dražesna, baš onakvo elegantno biće, kakvo bi Garth bio volio da ima oko sebe, premda je tako izbirljiv i takav stručnjak u ljepoti! Poslao sam doktoru Mackenzie, Garthovom mjesnom liječniku, opis moje sestre pomoćnice. On će pripraviti bolesnika, da je primi. A ona će otputovati prekosutra. Prava je sreća, da sam je otkrio. Konačno, Janice, vidite, da sve kreće najboljim tokom. A sada, drago dijete, ispričajte mi vi svoju pripovijest, čitava moja pažnja stoji vam na službu. Ali najprije ću pozvoniti, da se donese čaj i popit ćemo ga mirno ovdje!«

Kad je liječnik odgurnuo čajni stolić, Jane se duhom povratila u dane njihova mladenačkog drugovanja i osjetila se najednom slobodna da govori.

»Deryck,« reče, »sve ću vam kazati. Govorit ću vam o svojem srcu, o svojim mislima, o svojim osjećajima, kao da se radi o mojim arterijama ili plućima. Molim vas, da budete u isti mah liječnik i ispovjednik.«

Liječnik je promatrao vrške svojih prstiju. Dobacio je kratak pogled drugarici i kimnuo potvrđujući glavom, a onda je stao da motri vatru.

(Nastavit će se.)

HRVATSKI PJESNIK JOVAN HRANILOVIĆ

K otkriću njegove spomen-ploče u Žumberku prigodom desete godišnjice njegove smrti

Pred mjesec i pô dana navršilo se 10 godina, kako je umro jedan od vrlo istaknutih hrvatskih pjesnika, kojemu se danas nažalost već sve manje ime spominje. To je Jovan Hranilović, pjesnik čuvenih »Žumberačkih elegija«, koje i danas u cijelom hrvatskom pjesništvu sjaju posebnim snažnim sjajem. I da pjesnik Hranilović, sin grkokatoličkog Žumberka, ništa drugo nije dao hrvatskog književnosti nego samo taj krasni pjesnički ciklus, kojim je uzveličao svoju užu domaju, bilo bi dosta, da mu pjesničko ime ostane nezaboravljeno. Međutim živimo u jedno kritičko doba, u kojem današnji naraštaj rado zaboravlja, što je predašnji naraštaj učinio dobra domovini, narodu, kulturi, knjizi i uopće na polju javnoga rada. Zato je u dobar čas došla proslava, koju sada 23. rujna priređuju Žumberčani svom velikom sinu Jovanu Hraniloviću, da njegovoj uspomeni i da time cijeloj hrvatskoj javnosti dozovu u pamet, što je pjesnik »Žumberačkih elegija«, koje je spjevao ravno pred pedeset godina, bio cijelom našem narodu uopće, a hrvatskoj književnosti napose. Rođen god. 1855. u Kričkama u Dalmaciji, odrastao u Sošicama u Žumberku i Križevcima, gimnaziju je Jovan Hranilović svršio u Zagrebu zajedno s današnjim hrvatskim metropolitom drom Antunom Bauerom, a bogoslovske nauke u Zagrebu i Beču, te je zaređen za svećenika g. 1878. Gotovo punih 35 godina služio je kao grkokatolički župnik u Novom Sadu, gdje je 5. kolovoza 1924. i umro. Uz svoje svećeničko zvanje najviše se bavio književnošću i novinarstvom: pjevao je pjesme i u tom je imao najviše uspjeha, pisao je pripovijesti, bavio se mnogo i književnom kritikom, a pisao je i dobre novinske članke. Pisao je lagano, brzo, bio je temparementan, imao je dobar stil i bio vrlo načitan. Uživao je velik ugled u književnim krugovima. Vodio je početkom ovog stoljeća veliku borbu protiv moderne književnosti. Književnim idealima, koje je u mladosti prigrlio, ostao je vjeran do konca života.

DR. A.

DVIJE PJESME JOVANA HRANILOVIĆA

MAJCI

Srebrna je tvoja kosa,
lice ti je već uvelo,
umorne su tvoje ruke,
klonulo je tvoje čelo,
ko sred groblja crkva mala,
kada na nju sniježak pade,
a oko nje sahranjeni
ljuti boli, sjajne nade.
Kandioce u crkvici
sipa svjeto i toplinu:
majko moja, tako gori
tvoje srce tvomu sinu.
Kroz oluju mog života
iz daljine, iz tuđine
nose mene misli moje
crkvi duše materine,
ogrijane, posvećene
na tom dobrom srcu tvomu,
vraćajuć se s blagoslovom,
sreću noseć mojem domu.
Pa se zato molim Bogu,
da poštedi sijede vlasi,
da još dugo u crkvici
kandioce ne ugasi.

BESMRTNOJ DUŠI

Besmrtnice ljudska dušo,
jedva srcu odolijevam,
da na slaboj liri svojoj
i o tebi pjesmu pjevam:
Po tebi smo sve, što jesmo,
Bez tebe bi bili: ništa.
Ti si iskra neugasna
vječnog Božjeg plameništa.
S tobom ljudski život začne,
svakom od nas Bog te daje,
da kroz tebe i po tebi
veličje Mu svijetom sjaje.
Satvorena na lik Božji:
sa početkom, a bez kraja,
ti slobodnom biraš voljom
put do pakla ili raja.
Jer od istog ti si Oca
darovana svima nama,
po tebi smo svi mi braća
u tim suznim dolinama.

Ne ovisi uvijek od nas,
što i gdje će tko nas biti,
ali oko istog Oca
svima nam se okupiti.

Zajednički tu će Otac
suditi nam i rad toga,
da l' smo znali na toj zemlji
ljubit manjeg brata svoga.
Teško vama, vi tirani,
teško vama, ubojice,
teško vama, okrutnici,
teško vama, pijavice!
Pitat će vas vječni sudac:
Gdje ste bili, kad sam bijedan
dolazio putnik k vama,
gladom srvan, bos i žedan?!
Mjesto sebe slao sam vam
djecu svoju, vašu braću,
kakvi bjeste prema njima,
takvu ćete primit plaću!

U besmrtnoj duši našoj,
na savjesti živoj ploči,
upisan je zakon Božji,
uvijek isti od istoči.
Po njem svatko raspoznaje,
što je dobro i što zlo je,
u sve duše svijeh ljudi
Bog taj zakon urezo je.
Pred tim vječnim zakonikom
jednaki smo svi mi ljudi.
I bez suca na toj zemlji
taj nam zakon djela sudi.
Uzaludu čovjek traži
Za nedjela zaklon tmine —
svuda s njime savjest ide
na bespuću, u dubine.
Kano svjedok pratit će nas
strašno Božje pred sudište,
ona nam je već na zemlji:
utješnica i stratište.

O besmrtna dušo naša,
svakom od nas dođe doba,
da potraži odmorišta
u naručju hladnog groba.
U tom času, na rastanku,
mnogi li su proplakali,
što su svega vijeka svoga
tvoje bivstvo poricali.
U tom času, na rastanku,
ti si uz nas sve do kraja,
ostavljaš nas kano titraj
posljednjeg nam uzdisaja.
I kada nam već nestane
i pepela i plemena,
i u tmini kad vjekova
izgine nam uspomena:
ti na našem pjevaš grobu
pjesmu boli i čeznuća,
željno danak očekuješ
tjelesnog nam uskrsnuća.
Pa kad svane taj nam danak,
da se opet s tijelom spojiš
i od njega u vječnosti
nikad već se razdvojiš;
već da s njime dijeliš vjerno
kroz svu vječnost, a bez kraja,
što si s njime zaslužila:
muke pakle, slasti raja.

Književnost

Mate Ujević: JOVAN HRANILOVIĆ, književna studija, prilog za povijest Hrvatske Moderne, Zagreb 1933., str. 108., cijena 20 Din. — Sad, kad se Žumberak sprema, da proslavi svog najvećeg pjesnika, treba istaći i ovu književnu studiju o pjesniku Hraniloviću, koja je i najnovija i najbolja, što je imamo. Izašla je u grkokatoličkom kalendaru »Spomenici« za ovu godinu, a izdana je evo i u posebnoj knjizi. To je jedan od najboljih njiževnih radova Ujevićevih. Osvijetsio je književnu pojavu pjesnika »Žumberačkih elegija« doista svestrano, temeljito, duboko i premda često i bezoobzirno kritički, ipak s mnogo iskrene ljubavi. Trebalo bi, da se svaki hrvatski inteligenat zamisli u ovu Ujevićevu vrlo istinitu tvrdnju: »Rijetko je koji naš pjesnik za života stekao toliko priznanja , a poslije smrti tako zaboravljen kao Hranilović.« I odmah da svaki požuri, da u svoju knjižnicu uvrsti i ovu knjigu, koja ima i tu svrhu, da tog hrvatskog pjesnika otme zaboravi. A.

Jovan Hranilović: ŽUMBERAČKE ELEGIJE, pjesme, Zagreb 1934., cijena 10 Din (na finom papiru 15 Din). — Uoči proslave desete godišnjice Hranilovićeve smrti izašle su eto u novom izdanju pjesnikove najklasičnije pjesme, uz koje je najviše vezana slava njegova imena. Za njegove »Žumberačke elegije« zna već svaki đak u srednjoj školi, čim počne učiti hrvatsku književnost. Navršuje se sada ravno pola stoljeća, kako su te elegije spjevane pa kako su, čim su osvanule u »Vijencu«, izazvale opće priznanje. Tim Hranilovićevim elegijama bile su preteče 12 godina starije »Florentinske elegije« od Franje Cirakija, a za njima su se povele Kranjčevićeve »Uskočke elegije«. To su pjesnički ciklusi, koji su posebno markirani u hrvatskoj književnosti. Hranilovićev je bez sumnje najsrdačniji, najtopliji. U tim stihovima je Hranilovićev pjesnički duh došao do najjačeg izražaja i do pravog pjesničkog triumfa. I danas i još dugo te će se pjesme čitati s užitkom. Tko ih nema, ne može biti pravi ljubitelj književnosti, ako i sada ostane bez tih krasnih pjesama. A.

V. Grmović: POD ČAĐAVIM KROVOM, slike iz Bihaćke Krajine, s pogovorom dra J. Andrića, izvanredno izdanje Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima za g. 1935., knjiga 449., Zagreb 1934., str. 104, cijena 10 Din. — Ovo je sigurno jedna od najsimpatičnijih knjiga, što ih je Jeronimsko Književno Društvo ove jeseni izdalo za svoje članove. To je pripovjedačko djelo, koje nam prikazuje dušu bihaćkoga kraja naše drage Bosne. Tim se djelom prvi put javlja jedan naš pripovjedač, koji doduše nije novajlija na peru, nego piše već preko četvrt stoljeća (i u »Obitelji« smo već imali prilike čitati neke njegove stvari). Ali ovo mu je prvo djelo izdano u posebnoj knjizi. I sad će i kritika i čitaoci imati prilike, da prvi put izreknu sud o tom piscu. Mi ćemo to također opširnije učiniti. Zasad samo upozorujemo na ovu zaista vrijednu knjigu, koja se s užitkom čita. Izašla je kao jedna između onih 4 knjiga, koje čine (za ukupnih 20 dinara) skupinu godišnjih izvanrednih jeronimskih izdanja, te im stoji ove godine na čelu kao prva.

Bogdan Babić: ZDRAVLJE SELA, pouka iz higijene, redovno izdanje Hrvatskoga Književnoga Društva sv. Jeronima za god. 1935., Zagreb 1934., str. 64, cijena 10 Din. — Mnogo se govori o higijeni gradova, knjige se o tom pišu i milijuni se iz gradskih proračuna troše za zdravstveno podizanje gradova. A za selo nitko u tom ne mari. Higijena sela je najveća nepoznanica nesamo u praktičnom životu, nego i u štampi i knjizi. Najviše ako se pojavi nekoliko uobičajenih fraza, ali da tko temeljitije zahvati u to pitanje, toga gotovo i nema. Pa ipak ima, kao što to dokazuje evo i ova knjiga. Napisana je po dobro promišljenu planu i posve praktički. Iako knjiga nije velika, u njoj je rečeno uglavnom sve, što treba svaki, tko živi na selu, o tom pitanju da zna. I što je najzanimljivije, ta knjiga govoreći o zdravlju zalazi i na područja, za koja nismo ni slutili, da bi mogla imati sa zdravljem kakve veze (prosvjeta, zadruge, ciglane, mlinovi, zabave itd.). a ipak tu vidimo, da ulaze u sklop cjelokupnog zdravstvenog nastojanja na selu. Knjiga završuje s upozorenjen na važnost katoličkoga karitativnog rada, kojega je potreba baš u najnovije vrijeme s najviših mjesta isticana. Dosta lagan stil, lijep tisak, dobar izbor slika i ukupna oprema čine ovu knjigu na prvi pogled privlačljivom.

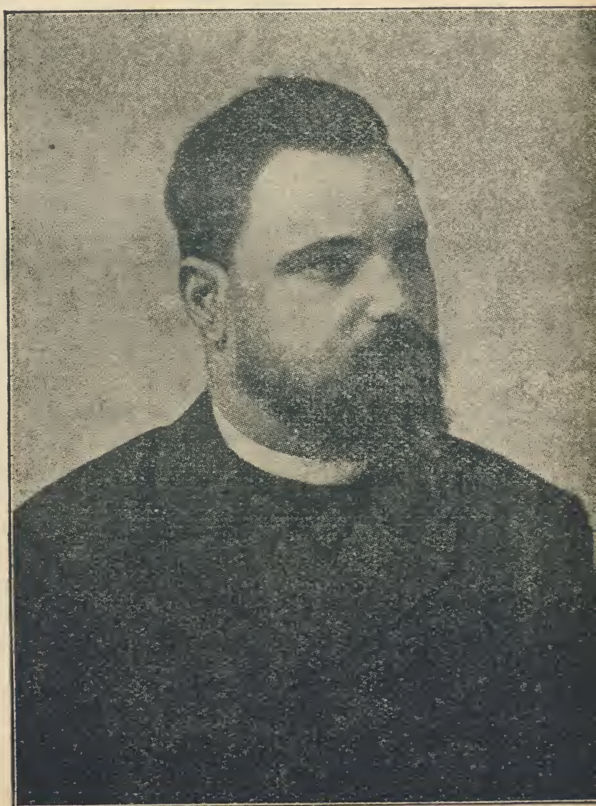
Film

Film o proštenju sv. Antuna. Zagrebački Olimp-kino stao je da nas upoznaje s dobrim izborom čeških zvučnih filmova. Tako smo prošli tjedan vidjeli davno najavljeni film »U svatáho Antoníčko«, koji je u Čehoslovačkoj doživio lijep uspjeh. I kod nas je naišao na veće simpatije nego dosadašnji češki filmovi, prema kojima postoje u naše publike neshvatljive predrasude (a zapravo im se ne pravi dovoljna reklama). Film »U svatého Antoníčka« je naskroz vesela filmska opereta, kojoj se radnja zbiva djelomično na češkom selu, a djelomično u kući jednog slavnog slikara. Glavni motiv je radnje: Na proštenju sv. Antuna združuju se zaljubljena srca (»U svatého Antoníčka vždy se spojí dvé srdíčka«). Malo to zvuči i kao profanacija proštenja, ali u filmu to ne dolazi do takvog značenja. Sa vesele je strane prikazan seljački život, napose s etnografske strane. Radnja je isprepletena sa 3 ljubavi, pa da se kod jedne ne radi o rastavljenoj ženi, ne bi moglo biti prigovora. Inače je sve pristojno i to je uopće odlika i čeških opera i opereta, pa eto i filmova. Već zato bi trebalo, da im čestita kino-publika na prednost. Ovaj film ima i uspjeli šlager, koji se provlači kroz cijelu radnju, pa kad publika izlazi iz kina, čuješ na sve strane, gdje tu melodiju pjevulje. Iza tog filma slijedi u istom kinu još uspjeliji češki film, »Rijeka«, koji je i češka katolička kritika pohvalila, pa na nj već sad upozorujemo.

Drugi bugarski zvučni film. Dosad imadu Bugari samo jedan zvučni film (tonfilm). Sad njihov pisac Mitov i ravnatelj sofijskoga kazališta Stojčev rade na novom zvučnom filmu, koji će se zvati »Pjesma Balkana«. U njem nastupaju najbolji bugarski glumci, a glazbu je skladao po pučkim motivima prvi i najveći dosadašnji bugarski operni skladatelj Georgi Atanasov, čije opere »Borislav«, »Gergana«, »Zapuštena vodenica« i »Cvijeta« čine temelj samostalne bugarske operne glazbe uopće. A sad Atanasov polaže i temelje bugarskoj tonfilmskoj glazbi.

Morska neman u filmu. Pred neko vrijeme su veliku senzaciju po svim svjetskim novinama pobuđivale vijesti o tom, kako se u jednom škotskom jezeru pojavila neka golema, nikad još neviđena morska neman. Sad ćemo već ove sezone moći vidjeti tu morsku neman u filmu »Sing King-Konga«, koji je izrađen u Americi.

Talijanski Hollywood. Na obali Đenovskoga zaljeva u Tirreniji nedaleko Livorna bit će izgrađen filmski grad, za koji vele, da ne će nimalo zaostajati za Hollywoodom.

Slika desno:

JOVAN HRANILOVIC,

pjesnik hrvatskoga Žumberka

Iz karlovačkog života

I ONDA JE BILO BORBE

Bilo je jedne večeri u rujnu.

U »gospodskoj« sobi u gostionici kod »Lijepe prepelice« u Karlovcu sjedio je Pavao Brković, suvlasnik poznate velike trgovačke kuće Pavlović i Brković u Sisku. Nalazio se na putu prema Gorskom Kotaru i onda dalje prema Senju i Rijeci te je htio da se zadrži još i u Karlovcu. Odavle će kolima obići još susjedna manja mjesta, u koja se zadnjih petnaestak godina svake jeseni navraćao, jer je ondje pravio dobre poslove.

»Lijepa prepelica« u Karlovcu slovila je kao solidno i pristojno svratište, i u njemu su redovno odsjedali svi poslovni ljudi. Sobe su bile čiste i uredne, kuhinja dobra i građanska, cijene umjerene, a vlasnik je vodio tako reći očinsku brigu o potrebama svojih gostiju, poslovnih ljudi, i uvijek je imao u pripravnosti nekoliko kola, bilo s jednim, bilo s dva konja, da putnike odvezu, kuda zažele. Sva su kola bila udešena tako, da se na njima mogla smjestiti zgodno sva uobičajena prtljaga, dakle postojali su svi uvjeti, da se »Lijepa prepelica« uzmogne nazvati solidnim i zgodnim svratištem.

A onda Joško, natkonobar, ili kako su ga po domaću zvali »ober«. To je bio biser, pravi pravcati biser. Svakog putnika, koji je samo jedamput odsjeo u svratištu, znao je po mènu, znao je, kad je zadnji put bio u svratištu, u kojoj je sobi noćio, koliko je kovčega sa sobom donio, koje je trgovce i radnje posjetio, kuda je trebalo slati poštu, koja je došla, nakon što je on već otišao iz Karlovca, i slično. Sve je to držao u glavi i nije mu bila potrebna nikakva bilježnica. Zaželi li gost, da bude probuđen u to i to vrijeme, na Joška se mogao osloniti. Joško bi ga sâm radije prenio u mjesto, kuda je kanio otputovati, sa krevetom, nego da bi se kasnije moglo pričati, da bi koji gost iz svratišta njegovom krivnjom bilo kamo zakasnio.

Brković je sjedio u »boljoj« sobi i pisao. Pisao je svojoj ženi, koju već punih četrnaest dana nije bio vidio, i svome sinu Ivanu. Pisao je mirno. Tko je inače poznavao živahnog i lako uzbudljivog gospodina, ne bi vjerovao, da je on tako miran, kad piše pisma.

Brković je bio neobično sposoban trgovac, koji je vlastitom marljivošću i vlastitom spremom iz sitnih i malih početaka dotjerao do velikog ugleda i do zamjernog bogatstva.

On je bio sin malog petrinjskog pekara, ali ga očev zanat nije ni najmanje veselio. Htio je da postane trgovac i radi toga je izučio trgovinu nešto u rodnom mjestu, a više u Varaždinu. Kad je postao pomoćnik, nije se smirio u domovini, već je otputovao u Austriju i u Madžarsku, i po većim mjestima u raznim trgovinama proboravio lijepi broj godina, da se obogaćen znanjem, iskustvom i spremom povrati u zavičaj. Tu se oženio i sa svojim šurjakom otvori sada već opće poznatu trgovinu u Sisku. Za tu je trgovinu mnogo putovao, jer je imao mnogo spreme i volje za vanjski posao.

Upravo je dovršio pismo. Pročitao ga je još jedamput, metnuo ga u kuvertu i prilijepio na nju marku. »Joško,« zovnu natkonobara, koji se upravo pomolio na vratima.

Joško mu priđe.

»Želio bih, da ovo pismo još večeras bude bačeno na poštu.«

»Bit će u redu, gospodine Brkoviću.«

»I, onda još nešto, Joško.«

Joško, koji je bio već na vratima, priđe mu opet.

»Recite mi istinu, je li ovdje moj konkurent Božić? Čini mi se, da sam ga danas o podne vidio.«

»Da, gospodine Brkoviću, on je ovdje već od jučer.«

»Što je danas radio?«

»Danas je obilazio ovdašnje mušterije.«

»Znate li, što sutra kani?«

»Znam, sutra će obići kolima svu okolicu.«

»Tako? To kanim i ja učiniti. Za koliko je sati naručio kola?«

»Za osam sati, gospodine Brkoviću.«

»Tako? Onda dajte moja zapreći za sedam sati.«

»Drage volje, gospodine Brkoviću.«

»Ali ne zaboravite, Joško. Ja se uzdam u vas.«

»Budite bez brige, gospodine Brkoviću. Takve stvari ja nikad ne zaboravljam.«

Brković je ispio još čašicu, dvije dobrog svetojanskog vina, a onda ode u svoju sobu, da se odmori i dobro ispava, jer je sutradan izjutra, trebalo na posao. Trebalo je preteći konkurenta.

*

Sutradan izjutra zidna je ura upravo izbijala sedam sati, kad Brkoviću javiše, da ga čekaju kola.

Bio je već odjeven i obučen i brzo sađe u restauraciju. Kad mu je Joško donio uobičajeni doručak, nije mogao, a da ga još jedamput ne zapita:

»Zar ne, Joško, Božić još spava?« Pri tome namigne vragoljasto okom i oko usana mu se pojavi lukav smijeh.

»Ne, gospodine Brkoviću,« odvrati Joško, »on je sinoć kasno još jedamput govorio s kočijašem, i tada je naručio svoja kola za 6 sati izjutra. On se već prije jednog sata izvezao.«

Brković se ukoči.

»Ali, Joško, zašto ...?«

Samo malo podiže se njegovo tijelo sa stolice i on se prihvati rukama za grudi, a odmah za tim prevali se na naslon stolice — miran i za uvijek smiren.

Srčana je kap učinila kraj njegovom životu punom nada. U najljepšoj muževnoj snazi podlegao je u životnoj borbi. *DR Z. ŠPRAJCER*

ČIME SE BAVE ŽENE U AMERICI?

Premda se dosada u više država (na pr. u Njemačkoj) pojavilo mišljenje, da bi trebalo žene odvratiti od onih zvanja, koja već po prirodi pripadaju muškarcima, ipak to nije bilo moguće još nigdje praktički provesti. To je mišljenje obrazloženo time, da bi se na taj način našlo zaposlenje za one muškarce, koji su inače bez posla. Osim toga time bi se naročito pogodovalo sklapanju brakova i stvaranju obitelji, što sve zasada u nikojem slučaju nije moguće s jednostavnog razloga, jer veliki dio muškaraca nije u stanju da osigura pristojan život sebi, svojoj ženi i djeci. Doduše ovo obrazloženje ima u sebi mnogo opravdanja, iako se smetnulo s uma, da je mnoga suvremena žena prisiljena imati neko zvanje jedino zato, da podupre svoga muža u uzdržavanju cijele obitelji. A dok su jedni i drugi razlozi jednako jaki i jednako opravdani, ne može se praktički pristupiti rješenju ovoga pitanja. Odnosno dokgod je žena prisiljena da zarađuje, a ne da se isključivo posveti obitelji i odgoju djece, dotle joj ne smije nitko oduzimati zvanja.

I ne samo, da su žene i dalje ostale u onim zvanjima, u kojima su do sada muškarcima snažno konkurirale, nego su čak stale da stvaraju nova zvanja! U tome su najspretnije Amerikanke. One se ne plaše ni najopasnijeg posla, ako je u pitanju zarada. Dosad je poznato više slučajeva, u kojima su došle na vidjelo te prednosti američke žene. Tako je na pr. jedan vlasnik velike menažerije u Los Angelosu preko novina nedavno tražio smjelog muškarca, koji bi se želio posvetiti dresiranju i čuvanju lavova i tigrova. Zanimljivo je, da su se vlasniku zvjerinjaka javila na taj oglas dva muškarca i dvadeset i osam žena. Isto tako u blizini Hollyvooda živi jedna žena po imenu Gej, koja imade veliki broj lavova. Gojenjem i dresurom lavova bavi se ona već čitav niz godina. Po tome je ona postala tako glasovita, da gotovo sva filmska poduzeća upotrebljavaju za svoje filmove samo one lavove, koje je ona dresirala. Poznata je jedna druga mlada Amerikanka, koja je postala glasovita zbog uspješnog skakanja padobranom. Tako gotovo nema velikih svečanosti, na kojima ona ne bi pokazala svoju vještinu. A kako njezina točka obično privuče vrlo mnogo gledalaca, to je njezino sudjelovanje na programu svečanosti za same priređivače najčešće vrlo unosno. Zbog toga je pozivaju na svečanosti gotovo u sve krajeve Sjedinjenih Država. Za jedan skok padobranom dobije plaću od 500 dolara. — U t. zv. »ptičjim bolnicama«, kojih imade gotovo po svim krajevima Američke Unije, također djeluju žene. Mnoge žene se bave dresurom kukaca. Tako dresiraju buhe, skakavce i leptire. Jedan dresirani skakavac stoji u Americi po 30 do 40 dolara!

Osim ovih znamenite su još dvije Amerikanke zbog svoga zvanja. Jedna je gđa Bern Alen, koju su prozvali najneobičnijom kućevlasnicom u cijeloj Americi. Ona je iz New Yorka. Roditelji su joj iza svoje smrti ostavili nešto zemljišta, koje u stvari i nije zemljište. To je prostor pun kamenja i stijena, koji se gotovo ni za što nije dao upotrebiti. Unatoč tome ova dovitljiva Amerikanka vuče sada lijepu korist od toga prostora. Ona je tamo smjestila 17 istrošenih tramvajskih kola, koja je kupila od njujorške općine. U njima je uredila stanove i iznajmila ih tako da od toga imade vrlo lijep prihod. — Druga je Miss Emy Kompson, koja je u Americi uvela novo zvanje: djevojku, koja pakuje kovčege. Danas u Americi imade već do 500 takvih djevojaka. Za skromnu nagradu pakuju one kovčege za firme kao i za privatne osobe. Ustanovljeno je, da je od onoga časa mnogo manje slučajeva krađe, otkako se kovčezi povjeravaju ovakovim djevojkama, da ih one zapakuju.

Zbilja, nekoliko zanimljivih primjera, koji bjelodano pokazuju, koliko je dosjetljiva suvremena Amerikanka i na kakva je sve zvanja tjeraju nove društvene prilike.

R. T.

JE LI VAM POZNATO?

1. Je li hrvatski kralj Dmitar Zvonimir imao sina?
2. Zna li se, iz kojega je plemena bio hrvatski kralj Petar?
3. Koji su hrvatski velikaši potpisali ugovor na Dravi godine 1102?
4. Koji se blaženik kao vojnik borio za slobodu Švajcarske?
5. Koje je sve države osnovao propali germanski narod Normani?
6. Otkada je London prijestolnica?
7. Odakle je uzeto i što znači ime razornog sredstva dinamita?

ODGOVORI IZ PROŠLOG BROJA

1. »Zagrebačko meteorno gvožđe« naziva se komad meteorita od ona dva, što padoše 16. svibnja 1751. kraj sela Hrašćine u Hrvatskom Zagorju. Težak je 39.2 kilograma. Nijemci su ga odnijeli u svoju dvorsku zbirku u Beču.
2. Kraj otoka se Lopuda srušio u more 30. prosinca 1925. oko 5 sati popodne oveći meteorit uz gromki prasak.
3. Meteorit je u hrvatskom narodnom vjerovanju zvijezda, što se prolila , što je pala i nestala.
4. Metoeriti prolaze svemirom planetarnom brzinom, pa kada ulete u zemljinu atmosferu, zadru u uzduh te se od toga trenja ugriju i užare.
5. Meteorna je kiša divni prirodni pojav, što se vidi, kada kroz zemljinu atmosferu jure jedan za drugim stotine i hiljade meteorita. Pojav je dosta rijedak. Meteorna se kiša drukčije nazivlje: gvozdena i zvjezdana kiša.
6. Izračunato je, da je za meteorne kiše, što se opažala noću između 9. i 10. listopada 1933. sa raznih točaka Zemlje, kroz zemljinu atmosferu projurilo oko 10.000 meteorita. Pojav je trajao sat i po.
7. Meteorno je gvožđe jedino čisto gvožđe, što se može naći u prirodi.

M. T. M.

Majka i dijete

Dijete treba udobnosti i vedrine. Ako dojenče ne može po volji da se bacaka nožicama, tada plače. I dijete ne voli uvijek biti vezano u jastuke. Amerikanci kažu: »Dijete, koje ima dosta udobnosti, dobro je dijeti.« To isto vrijedi i za majku: majka, koja ima dosta udobnosti, redovito je dobra majka. Mnoga su djeca zato nervozna, što im je majka nervozna, a to dolazi obično od prevelikog rada. Tako isto možemo redovito protumačiti, odakle to, da je gdjekoje dijete mrzovoljasto i histerično, jer je obično i mati takvog djeteta uvijek mrzovoljasta i histerična. Majke trebaju da čuvaju i štede svoje živce za ljubav svoje djece. I u kući ne bi smjelo biti, da je majka uvijek neraspoložena, mrka, mrzovoljasta, da svačem samo prigovara, da grdi i da se svađa, jer sve to djeluje na dijete. Djetetu je potrebna udobnost i svježina kao i mlijeko, kojim se hrani.

Kućanstvo

Spremanje ljetnih stvari. Bliži se jesen, pa će doskora mnoge ljetne stvari morati biti spremljene preko zime: to su ljetne čarape, bijele i svijetle cipele, lake ljetne haljine, ljetno rublje itd. Nikad ne smijemo spremiti prljavu stvar, jer i narod kaže, da prah i prljavština izjedaju tkaninu. A nije to ni lijepo i znak je velike neurednosti, ako se stvari prije, nego što se spreme u ormar ili škrinju, ne očiste. Bijelo rublje se ne plavi i ne škrobi prije spremanja. Osjetljive tkanine treba zamotati u starije isprane tkanine ili u svileni papir i tako staviti u škrinju ili ormar. Čarape treba čisto oprati i, ako su poderane, zaštopati pa tek onda spremiti. Dječje stvari, koje će dijete do drugog ljeta prerasti, treba spremati samo onda, ako ima ili ako se treba nadati, da će biti još i manje djece, koja će to kasnije nositi.

Inače treba takve stvari pokloniti siromašnoj djeci. Nikad se ne smiju u spremljenim stvarima ostavljati igle ili gumbašnice, jer zarđaju od vlage, od koje ih ne možemo zimi posve sačuvati, pa onda se stvari samo od rđe oštete. Stvari, koje traže veći popravak, valja spremiti tako, da do njih opet lako možemo doći, jer čim po zimi bude više vremena, treba ih uzeti i popraviti. Zato neka budu negdje s vrha spremljene, da ne treba po škrinji ili ormaru sve druge premetati, dok ne dođemo do tih, koje hoćemo da izvadimo i popravimo.

Jelovnik

DOBRI KOLAČI

Za blagdan i nedjelju svatko voli da ima dobrih kolača, pa makar bili najjednostavniji. Kolači moraju biti ukusni i dobro probavljivi. Nije dobro pretrpati kolače svačim, pa da budu teže probavljivi. Napraviti dobre kolače je velika vještina, koja je ponos svake domaćice. Najčešće se peku kolači s kvasom (germom).

Važno je brašno. Dobro je miješati glatko tijesto s grisastim, jer glatko čini tijesto razvlačivim i tijesto se od njega načinjeno toliko ne suši. Maslac ili mast treba tući prije, nego je metnemo u tijesto. Svježi maslac je malo izdašan, izdašniji je prekuhani ili pomiješani s mašću. Tko ne podnosi miris maslaca u kolaču, neka umijesi tijesto ili dobrom (guščjom) mašću, vrhnjem i mlijekom, pa će kolači biti sipki i ukusni.

Tijesto treba dobro umiješati, da u nj dođe zraka, koji je za kvas potreban. A osim toga se tako razdijele sve sastavine po cijelom tijestu, koje tim postaje svuda jednako porozno.

Kad je tijesto ukislo, načinimo kolač, koji onda još ostavimo, da neko vrijeme stoji, da nabuja, a tek tada ga pečemo.

U prevrućoj pečenjari tijesto puca i zagori, a u premalo toploj se suši, a ne peče. Dobro je, kad kolač pečemo, s vrha ga navlažiti, da ugljična kiselina može izlaziti iz njega, jer tijesto tim nabuja.

Vreli kolač možemo premazati mlakom vodom pa ga iznova metnuti u pečenjaru. Šećer se tada mijenja u karamel, a kora dobiva lijep sjaj. Dok se kolač peče, nije dobro otvarati pečenjaru često, da ne ohladi te da se kolač jednako peče.

Tepsiju ili oblik, u kojem pečemo kolač, treba prije, nego u nj stavimo tijesto, namazati mašću ili maslacem, da kolač odozdo dobije krhku koru i da se lako da izvaditi.

U jaje, kojim pravimo tijesto, dodajemo malo mlijeka, jer tim kolači postaju krhki.

Kolači se pune makom, orasima, pekmezom, grožđicama itd.

Mak se prije pirjani s malo crne kave. Dodaje mu se meda, šećera, zgnječene šljive bez kožice, grožđica, cimeta i vanilije. Mjesto meda može biti i malo malinova soka ili kompota. Tim dobiva mak izvrstan ukus. Može se mak miješati i s jabukama. Fino samljeveni mak se kuha s oguljenim narezanim jabukama, pa kad se sok iz jabuka ispari, dodajemo šećera i limunove korice.

Ako kolač punimo orasima, sameljemo 12 dkg očišćenih oraha, pomiješamo sa 3 žlice vrhnja, dodamo žlicu ruma i malo tučene narančine kore. Tko voli cimeta, može i njega pridodati. Isto tako i grožđica.

Grožđicama se puni kolač tako, da nasjeckane grožđice časak pirjanimo sa šećerom, cimtom, žlicom bijela vina i limunovom korom.

Dobar kolač za blagdan. Miješaj 20 dkg maslaca sa 4 žumanjka, pa to primiješaj u 1 kg brašna. Dodaj šećera, soli, mlijeka i 2½ dkg u mlijeku raskvašena kvasa (germe). Načini čvrsto tijesto, ali da se dobro razvlači. Razdijeli ga na četiri hljepčića i svaki pusti, da naraste. Tada svaki stavi u posebnu namašćenu tepsiju i rukom ga raširi po cijeloj tepsiji, da tijesto bude svuda ravno. S kraja namaži jajetom. S vrha pospi jedno tijesto priređenim makom, drugo grožđicama ili orasima (može biti mjesto toga i sir), treći pekmezom, a četvrti jabukama. Kad su svi pečeni, stavi jedan na drugi i reži kao tortu.

S. A.

Upozorujemo naše čitatelje na domaći proizvod kovčega, torbe za spise (Aktentaše), novčarke i torbice za školu, koje proizvodi domaći naš zagrebački građanin JOSIP FÜZY. Svakako je naša dužnost, da kupujemo robu kod našeg oglašivača.

ZANUŠ VILINSKO DIJETE

(Arnautska narodna priča)

Bila jedna vila, koja se vjenčala s mladim junakom. Kada joj se rodio sin, umre joj muž, — i ona ostane sama s djetetom. Da nije bilo djeteta, ona bi se opet bila vratila k vilama, ali ovako je morala ostati u kući, u kojoj je bila prije udana, bar dotle, dok joj dijete ne stane na junačke noge.

Dječak, koga prozvaše Zanuš, jer mu je majka bila vila (zana), pasao je ovce i idući za njima zabavljao se sviralom, koju mu je majka dala i na kojoj je izvodio tako lijepe pjesme, da bi i same ptice začuđeno umuknule, da slušaju tu svirku.

Kada bi Zanuš s ovcama polazio od kuće, majka mu kazivala, nek ih pase, gdje god hoće, ali samo ne na onom brdu, koje se već izdaleka zelenilo i talasalo od sočne paše. On je slušao majku, dok je bio dječak, a kada se osjetio momkom, često ga je nešto vuklo, da potjera ovce na zabranjeno brdo i da vidi, što li tamo ima.

Tako jedamput pođe zbilja onamo. Došavši na vrh brda začu već izdaleka pjesmu djevojačku, a kada se približi, ugleda u kolo kamenjem ograđenu ravan, a u tom vilinskom kolu plešu i pjevaju vile.

Vile su već izdaleka čule njegovu svirku, a kad im se odvažno približi, reče mu jedna:

»Ti doista krasno sviraš na svirali, pa bi nam mogao zasvirati, a mi ćemo plesati. Ali da znadeš: ako mi plešući sustanemo prije tebe, dat ćemo ti jednu od nas, pa je vodi, a ako ti svirajući sustaneš prije nas, mi ćemo te izbiti.«

Mladić pristade i poče svirati, a vile stanu plesati. Svirao je po vas dan, ali kada se sunce nagnulo zapadu, umori se mladić, presta svirkom, a vile navališe na nj te ga izudaraše.

Sav skrhan vrati se kući. No dosutra mu opet dođe volja, da ode na brdo vilama, da ih vidi, i vrati se opet ispremlaćen kući.

To se ponavljalo, sve dok mu mati ne opazi, kako je oslabio i oronuo. I ona ga upita, oda šta boluje. Zanuš ispriča majci, šta mu se dešava na vilinu brdu. Zato ga ona sutradan, kada je opet pošao na pašu, opomenu, da ne ide na vilino brdo, a ako se već ne može obuzdati, neka nastoji da vili, koja mu se najbolje svidi, dok ona pleše, otme s glave njen veo.

Zanuš posluša majku i ode na vilino brdo, da im svira. Kada su se vile najbolje razigrale, skine on najmlađoj vili veo s glave te ga sakri u njedrima. U taj čas se vile razbježaše. Samo ona, kojoj je uzeo veo, osta na mjestu te je plačući molila i zaklinjala mladića, da joj vrati veo, jer bez njega da više ne smije među druge vile. Mladić joj odbije molbu i zamoli je, da pođe s njime, jer će s njime biti sretnija, nego u zelenoj šumi i pustoj planini.

I vila morade za njim do kuće, gdje je mladićeva majka lijepo dočeka te brzo sazva svatove i vjenča sina za mladu vilu. A vilin veo, što ga je Zanuš dao majci, smota ona i sakri na najskrovnije mjesto.

Mladenci su živjeli sretno i zadovoljno, a kad im se rodio sinčić, veselju ne bi kraja.

Uto se desilo, da se u susjeda sakupila svadba pa Zanuš povede i svoju ženu sa djetetom na naramku. Kada se kolo dobro razigralo, upitaše svadbari mladu, zašto ona ne pleše. Ali mlada vila ne će nikako da pleše. Kada ju poče i muž moliti, da za hator susjedima uđe u kolo, reče mu ona, da se bez svog vela ne može hvatati u kolo. Zanuš, kako je bio u svatovskom raspoloženju željan, da sa svojom lijepom ženom bar jedamput zapleše, pohiti kući i zaište od majke veo. Molio ju je tako dugo, dok joj se ne namoli, te ona potraži veo i dade. Vila prebaci veo na glavu te se sa sinom u naramku uhvati u kolo. Kolo se nije ni tri puta okrenulo, kad li ona poleti kao ptica sa djetetom i za čas je nesta pod oblacima.

Svati se zapanjiše od čuda, a jadni Zanuš osta tugujući za izgubljenom ženom i sinom. Odsad je dane i noći razmišljao, kako bi ih mogao naći. I jednog dana reče majci, da je naumio poći u svijet, da ih traži.

»Idi, sinko,« reče mati, »sa srećom,« i dade mu bočicu sa nekom vodom, od koje je tri kapi dovoljno, da ožive mrtva čovjeka.

I tako Zanuš krenu na daleki put, da traži ženu i dijete.

Putujući namjeri se pod jednim hrastom na troje ljudi, koji su se svađali i prepirali.

»Zašto se tako svađate?« upita Zanuš.

»Eto treba da među se pravedno podijelimo ove tri stvari: ovu kapu, ovo runo i ovaj štap, a ne možemo, da se složimo.«

»Pa zar je vrijedno, da se troje ljudi svađa za te stvari, koje nemaju nikakve vrijednosti?«

»Imaju i te kake,« reče jedan. »Tko posadi kapu na glavu, nevidljiv je, štap ima snagu. da će onaj, tko ga ima u ruci, njime potući čitavu vojsku, a tko na runo sjedne i potjera štapom, može po zraku letjeti brže, nego ikoja ptica. Nego brate, ti si stranac i u toj stvari nepristran, daj, pa nam ti to podijeli kao dobar čovjek.«

»Drage volje,« reče Zanuš. »Položite stvari pod ovo drvo i pođite tamo do onoga na kraj ravni. Kad dadnem znak, potrčite sva trojica Tko prvi stigne k meti, neka uzme štap, drugi neka uzme kapu, a trećem neka bude ovčije runo.«

Ona trojica se začudiše, kako im je mudro svjetovao, i odoše na označeno mjesto čekajući na znak. A Zanuš pograbi čudotvorne stvari, sjedne na runo te se za čas izgubi s vida.

Kada se spustila noć, leže pod krošnju velikog drveta i prespava. A u zoru pođe dalje. Kad je sunce ogranulo, ugleda na zemlji ogromne noge te idući dalje ugleda nakon dugog puta koljena. Oko podne stiže do pojasa, a tek pred mrak nađe se kod glave tog ogromnog diva. A glavu diva držala mu je njegova mati, koja je kukala i naricala kao sinja kukavica.

»Zašto plačeš, bako?« upita je Zanuš.

»Kako da ne plačem? Eto tri dana, što mi je sin umro, i ne znam, kako da ga vratim životu.«

»Ne plači, majko, on samo spava.«

I uze svoju bočicu, poprska mu lice, a div otvori oči, protegnu se i reče:

»Oj, majko, ala sam ti tvrdo spavao!«

»Nije to bio san, već smrt, a ovaj te je junak oživio,« reče mu mati.

»Hvala ti, neznani junače!« reče div okrenuvši se Zanušu. »Kada si mi evo dobro učinio, i ja ću ti vratiti milo za drago.«

»Ne znam, možeš li mi pomoći u nevolji,« reče Zanuš i upita, nije li tu prošla neka žena sa djetetom u naručaju. « I nakon što mu je ispripovjedio svoje jade, reče div:

»Nisam vidio, ali da upitam svoje sluge.«

I div uze sviralicu, zasvira i za čas doleti sa svih strana golemo jato ptica. Upita ih div, jesu li gdje vidjele taku i taku ženu sa djetetom u naramku.

»Nismo,« odvratiše ptice u jedan glas i div zasvira po drugi put. I opet doleti jato ptica i upita div isto, ali mu jednako odgovoriše.

Konačno zasvira po treći put i doletješe ptice iz najdaljih krajeva, ali ni one ne vidješe Zanuševe žene.

»Da li ste sve ptice došle?« upita div. »Ili nije možda koja izostala?«

»Izostao je samo mali vrabac,« odvratiše mu, »jer mu je umro otac, pa ga baš zakapa.«

Div zasvira ponovo, kad li ko bez daha doleti i vrabac.

»Zašto nisi odmah došao?« upita ga div.

»Oprosti mi, gospodaru, umro mi je otac, pa sam ga zakapao i položio u raku, da ga pokrijem zemljom. A kad si zasvirao, požurio sam se i ostavio jednu nogu nepokopanu.«

I njega div zapita, je li vidio ženu s djetetom u naramku.

»Jesam,« reče vrabac, »baš pod mojim gnijezdom je sjela, da se odmori i podoji dijete.«

»Hajde, idi i što brže možeš povedi tog čovjeka onamo.«

»Hoću gospodaru. Ali hoće li me moći stići pješke?«

»Ne boj se, vrapče,« reče Zanuš, prostre runo, sjede na nj i potjera štapom, a runo leti zrakom sve za vrapcem.

Kada izdaleka ugleda drvo i pod njim svoju ženu, kako doji dijete, metne kapu na glavu, da ga ne vidi. Samo na čas maknu kapu i dijete ugledavši oca, zaviče:

»Majko, majko, eto moga babe!«

»Gdje zaboga, dijete?« reče mati. »Voljela bih ga i ja vidjeti.«

Zanuš skide kapu i reče:

»Eto me,« i zagrli ženu i dijete, a žena mu obeća, da ga više ne će ostaviti, jer se eto uvjerila, kako je voli, te ju je umio naći.

I vratiše se kući te življahu sretno i zadovoljno.

Ali desi se, te na vilajet napade čudna napast. U kralja bijaše lijepa kćerka, ali se na nesreću dala među vještice. Po danu je bila dobra i mila, ali po noći nestajala bi iz svoje odaje i vraćala bi se tek u zoru sva satrvena i umorna. Kada je to kralj opazio, zaključavao bi je. Ali to nije pomoglo, jer se znala provući kroz badžu ili kroz škrip u ključanici. Da je oduči od zle navike, postavi svaku noć stražara pred njenu sobu i zaprijeti mu teškom kaznom, ako je ne uzmogne zaustaviti. Ali ni to nije koristilo. Ona bi ipak odlazila, a jadnom stražaru bi odrezali jedamput uho, drugi put nos, trećiput ruku. Na taj način strada mnogo ljudi i niko ne smjede ni blizu kraljevu dvoru, da ga ne odvuku na stražu.

Zanušu bi žao narodnog stradanja, te se ponudi sam kralju, da mu čuva kćer. Kada ga dvorani vidješe, rugali su mu se, da se daje u tako opasan posao. Ali on je odvraćao, neka se za nj ne brinu, on će već znati očuvati kraljevnu. Kada ga na večer postaviše u ložnicu kraljevne učini se, kao da spava, a kraljevna videći to reče u sebi:

»More čelo, mnogo boljih ljudi od tebe me nije moglo očuvati, pa ne ćeš ni ti!«

I za čas pretvori se u pticu te poleti kroz prozor. Zanuš, čim to ugleda, skoči na svoje runo, stavi kapu na glavu i poleti za njom preko brda i dolina. Tako stigoše na samotno brdo, gdje se u gluho doba noći sastajahu vještice, da plešu i da se goste. Natočiše čaše, a kad ispiše, u svakoj čaši puno zlata. Kad to vidje Zanuš, dohvati onako nevidljiv čašu kraljevne te je sakri u njedra.

»Tko mi to uze čašu?« upita začuđeno kraljevna.

»Ne mari za čašu, nego uzmi drugu,« rekoše joj vještice i nastaviše plesati.

U neko doba začu se izdaleka glas pijevca i za čas se razletješe vještice i brdo osta pusto.

Zanuš je opet letio za kraljevnom i putem preletješe preko dva brda. Na jednom stoji hrast sa stabljikom od srebra i granjem i lišćem od zlata, na drugom hrast sa bakrenim stablom i srebrnim granama. I Zanuš leteći za kraljevnom otkinu sa svakog stabla po grančicu, a kad je kraljevna čula šuštanje otrgnute grane, progovori:

»Haj, haj, more goro, toliko sam te puta prelazila i nisi pisnula, zašto sada šuštiš?«

Približivši se dvoru požuri se Zanuš napred i kad stiže kraljevna, nađe ga, kako tobože tvrdo spava, te se obradova, kako će i on sutra stradati.

Kada sutradan svanu, dođe dvorska čeljad na vrata kraljevne i našavši Zanuša, kako mirno spava, povedoše ga pred kralja, da ga kazni.

»Jesi li čuvao kraljevnu, kako sam ti rekao?« upita kralj.

»Jesam,« reče on, »i znam svaki njen korak.«

KAD IZDALEKA UGLEDA ŽENU, METNE KAPU NA GLAVU

»A gdje je bila?«

Zanuš ispriča sve natanko, kako se kraljevna pretvorila u pticu, kako je plesala i gostila se s vješticama, kako se čaša, kad je ispila vino, napunila zlatom i kako je dvaput prekorila šumu, zašto šušti. I onda izvadi iz njedara čašu i pokaza dvije grane, jednu sa zlatnim, drugu sa srebrnim lišćem. A kralj čuvši to morade vjerovati te planu na djevojku, da je kazni.

»Oprosti joj, kralju!« reče Zanuš. »Čuvao sam je, da izbavim jadne ljude, koji bi stražareći radi nje nastradali. Znadem, da će se odsad okaniti gadna društva vještica i postati čestita djevojka.«

I kralj oprosti kćeri, a Zanuš vrati se zadovoljan kući te življaše dugo sretno i zadovoljno.

Pribilježio DR ĆIRO TRUHELKA

HRVATI U MORAVSKOJ

(Svršetak sa str. 722.)

Treba poraditi svim silama, da se i ta naša skupina braće, kao i one u susjednoj Slovačkoj i u Gradišću, što bolje održe, povežu i s nama u domovini i među sobom. A dalo bi se dosta mnogo učiniti s dobrom voljom. Ta i sam bivši češkoslovački ministar prosvjete I. Dérer izjavio se spreman, da im namjesti učitelja Hrvata u jednu od njihovih pučkih škola, ako ga Jugoslavija dade. Međutim ostvarilo se to nije. Ali zato im se može pomoći knjigama, koje će pouzdano isto onako požudno čitati, kako to čine braća u Gradišću. A da je to potrebno, ne treba ni isticati, jer je opasnost odnarođenja velika.

Sada su 16. rujna ti naši moravski Hrvati proslavili 350-godišnji jubilej svoje seobe iz stare domovine u one daleke krajeve današnje Čehoslovačke. Tom prilikom treba i kod nas da se općenito pojača zanimanje za tu našu braću.

M. G.

Malo šale

Na povratku sa ljetovanja. A.: »Ah, vi ste se vratili sa ladanja? No, kako je bilo?«

B.: »Vrlo dobro!«

A.: »Kako ste stanovali?«

B.: »Vrlo idilično, kod jednoga seljaka...«

A.: »No, a kako je bilo sa hranom?«

B.: »Hm! Što se toga tiče, stvar je već bila malo neobična. Najprije se pojavila neka bolest među pilićima, pa smo kroz nekoliko dana jeli samo piliće. Onda jedno prase nikako nije htjelo da ždere, uslijed čega su ga zaklali, pa smo se nekoliko dana hranili isključivo samo svinjetinom. Da ne ugine, zaklano je zatim jedno tele. Sada smo opet dobivali samo teletinu za jelo. Konačno je oboljela na smrt kućedomaćinova punica... Naravno, nije nam preostalo ništa drugo, nego da spakujemo i da otputujemo još prije njezine smrti...!«

Dilema. »Čudno! Liječnik mi je rekao, da ne smijem piti i da se ne smijem uzrujavati. A kako se ne ću uzrujavati, kad ne smijem piti!?«

Kod ženidbenog posrednika. Mladoženja: »Dobro! Ispričali ste mi sve lijepe osobine moje buduće žene. Znam, da je dobra gazdarica, da dobro kuha, šije, krpa, da ne pleše čarlston, da ima pola milijuna miraza... A sad mi pokažite njezinu fotografiju!«

Posrednik: »Odmah, molim! Samo izvolite prije toga ispiti par čašica ovoga izvanredno dobroga konjaka...«

Samo praktično! A.: »Čujem, da ti je žena za imendan poklonila pušaći pribor! Pa ti ne pušiš?«

B.: »Ja ne — ali puši ona!«

Kod slikara. Dama: »Izvrsno ste pogodili ten mojega lica.«

Slikar: »To nije nikakvo čudo, jer i ja radim sa bojama.«

Umjetnički brak. Kipar: »A jesi li i sretan u braku?«

Slikar: »Znaš, kako da ti kažem?... U bračnom jarmu živi se dosta — udobno. Moja žena odgonetava, što predstavljaju moje slike, a ja opet svaki dan odgonetavam, što je ona zapravo htjela skuhati!«

Tajna. A.: »Slušajte vi malo! Kako smijete posvuda javno govoriti, da sam ja glupan?«

B.: »Oprostite! Ali ja nisam znao, da je to tajna.«

Zlo. Stari jedan krčmar tuži se svome prijatelju, da mu sin ne zna kartati.

»Čovječe,« reče ovaj, »budi veseo, da ne karta!«

»Pa u tome i jest zlo,« odvrati krčmar, »jer karta unatoč tome, što ne zna!«

Kinematografski oglas. »Tantalove muke« — na sveopći zahtjev općinstva — produljene.

Pogođen. Žena: »Slušaj, dragi, naš Ivica, što više raste, to sve više postaje tebi sličan.«

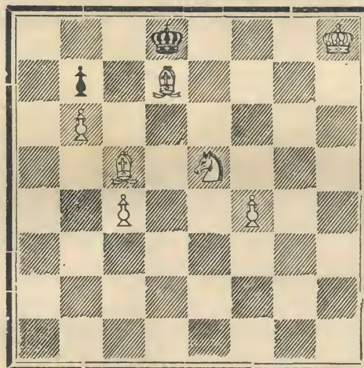
Muž: »A kakovu je to svinjariju opet načinio?«

Preosjetljivi glazbenik. Vratar glazbene dvorane: »Tko vas je ovamo poslao?«

Policist: »Jedan gospodin, koji je malo prije strašno uzbuđen odavle izašao. Rekao mi je, da ovdje mrcvare nekog Schuberta.«

ŠAH

Problem broj 36

Bijeli matira u 2 poteza.
(Loschinski, Moskva).

Svjetski događaji

8. rujna. Američki parobrod »Morro Castle« na putu s otoka Kube u Njujork zapalio se te je poginulo preko 300 putnika. — Novine pišu, da Italija kani sazvati kongres podunavskih država za gospodarsko zbliženje.
9. Govori se, da je već skoro gotova stvar, da će k balkanskom paktu pristupiti i Bugarska i Albanija, te da će se tako naći sve balkanske države na okupu.
10. Petnaesto redovno zasjedanje Društva Naroda u Ženevi s govorom čehoslovačkog ministra Beneša kao predsjednika Savjeta Društva Naroda: u tom govoru iznesen je pregled najvažnijih međunarodnih događaja u prošlih godinu dana (agonija konferencije za razoružanje, Japan i Njemačka izvan Društva Naroda uza sve poteškoće živi i da će živjeti, bilo to kome pravo ili ne bilo.) Za predsjednika ovogodišnjeg zasjedanja izabran je švedski ministar vanjskih posala Sandler.
11. Italija želi sporazum s Francuskom i Malom Antantom. — Čehoslovački predsjednik republike Masaryk je tako bolestan, da mu kane izabrati namjesnika.
12. U Rimu je Mussolini održao vijećanje s generalima, na kojem je bio i talijanski nasljednik prijestolja Umberto, te se veli, da se radi o ratnom pohodu protiv Abesinije, koju Italija već dugo želi učiniti svojom kolonijom, ali je g. 1898. kod takvog ratnog pohoda ondje doživjela sramotan poraz. Sada u Abesiniji ruju Japanci, pa to nije pravo ni Engleskoj ni Francuskoj, zato Mussolini drži, da je sad došao čas, da Italija ostvari svoj davni san uz privolu Francuza i Engleza.
13. Poljski vanjski ministar Beck izjavio u Društvu naroda, da Poljska otkazuje međunarodni ugovor o narodnim manjinama, dok ne budu narodne manjine zaštićene u svim državama (tiče se to osobito Rusije, Njemačke i Italije).

DOBRIJANOVA SJEDALICA

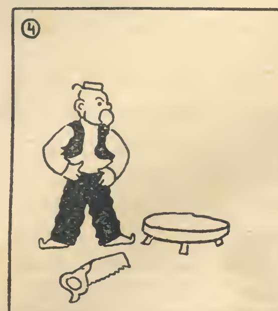
Čika lulu puši
i sve nešto broji:
veliki mu stolac
danas krivo stoji.

Reže stolcu noge,
pa ga opet gleda,
al se stolac lako
ispraviti ne da!

Čika nema mira,
skuplja snage svježe:
i krivome stolcu
noge opet reže...

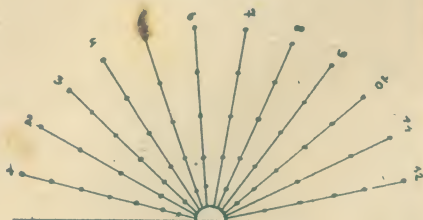

I na koncu konca,
hvala dobrom Bogu,
stolac našeg čike
ostao bez nogu...

ZAGONETKE

Koje su ovo knjige i tko ih je napisao?

KEMIJSKA ZAGONETKA

1. Najmekša ruda. 2. U zimi je na drveću. 3. kovina. 4. Hlapivo ulje. 5. Vrst korunda. 6. Vrst glinenca. 7. Izlazi iz vulkana. 8. Kovina. 9. Sadra. 10. Glasovito nalazište dvolomnog vapnenca. 11. Kemijski elemenat. 12. Služi za trovanje muha.
Od 1.—12. Kemijski pojam.

ODGONETKE IZ BROJA 32.

1. **Križaljka.** Vodoravno: 1. parip. 3. do. 4. ar. 10. sat. 11. uš. 12. kora. 14. klor. 18. hrt. 22. Beograd. 23. kos. 26. trn. 28. Tito. 29. Soča. — Okomito: 1. Potop. 2. Pavao. 5. as. 6. pa. 7. sag. 8. ao. 9. hrast. 11. ulica. 12. kuna. 13. Ana. 14. kor. 15. runo. 16. na. 17. pi. 19. rog. 20. pero. 21. Kain. 23. kit. 24 on. 25. Ivo. 27. rt.

2. **Homonim.** ALAH, AHIL, ILIR, IRUD, UDAV, AVAR, ARNO, NOGA, GAMA, MAMA.

3. **Rebus.** Nema jela bez djela.

ODGONETKE IZ BROJA 33.

Križaljka. Vodoravno: 1. Ural; 2. Mops; 3. Orah; 4. Neva; 5. Tat; 6. Lešće; 7. Kip; 8. Ar; 9a. Emo; 9. om; 11. Magla; 14. Rak; 16. Pad; 18. Rob; 19. Čir; 21. Kir; 22. Rio; 25. Romeo; 26. Sir; 27. Grb; 29a. Rt; 30. Naš; 32. Ovaj; 33. Alah; 35. Makao; 38. Vi; 39. Rod; 40. Nada; 41. Maja. — Okomito: 1. Urar; 3. Otac; 6. Lim; 10. Mario; 12. Ljepak; 13. Pčela; 15. Ema; 16. Pir; 17. Paris; 20. Kor; 23. Korak; 24. Pegaz; 25. Rim; 28. Arno; 29. Tava; 31. Šal; 34. Ja; 36. Oro; 37. Aida; 38. Voda; 39. Raj; 40. Na.

ODGONETKE IZ BROJA 34.

Križaljka. Vodoravno: 1. Rudolf Strohal; 12. stoljetno; 13. Č (ajkovski) P (etar); 15. ato; 16. io; 17. sj.; 18. kas; 20. orlić; 22. tte, 23. Irak; 25. auh; 26. krap; 27. Dimov; 29. Kairo; 30. rž; 31. Nikolaj; 32. ep; 33. flota; 35. Ratti (Achille); 37. riva, 38. ota; 40. Klis; 41. aja; 42. Skiti; 44. ona; 45. iva; 46. Ola; 48. A(ndrić) N(ikola); 49. prepelica; 51. organiziranje. — Okomito: 1. Rački dr Franjo; 2. D(avid) S(starčević); 3. ota; 4. loto; 5. flora; 6. S(veti) J(eronim); 7. tepih; 8. rtić; 9. ono; 10. ho; 11. lijepo pisanje; 14. Parižlija; 17. staretina; 19. sam; 21. ludosti; 22. ari; 24. konta; 26. kajak; 28. via; 29. Kar (Carr); 34. ova; 36. tlo; 38. okapi; 39. atoli; 42. Sven; 43. Ilir; 45. Ira; 47. Aca; 49. p. g.; 50. au.

HALJINE IZ PLETENOG MATERIJALA VRLO ZGODNE ZA SADAŠNJE PREDJESENSKO DOBA

REBUS

Ilustrovani tjednik „Obitelj" izlazi svake nedjelje. Pretplata 30 Din na tri mjeseca, za inozemstvo 4 dolara godišnje. Pretplata se plaća unaprijed. Rukopisi se ne vraćaju. „Obitelj" izdaje Konzorcij Kuća Dobre Štampe. Za izdavača i uredništvo odgovara Dr Josip Andrić, glavni urednik „Obitelji" Zagreb, Trenkova 1. Adresa uredništva i uprave „Obitelji": Zagreb, Trg Kralja Tomislava 21. Telefon 54-17. Ček. rač. pošt. šted. br. 33.536. „Obitelj" se tiska u Tiskari Narodnih Novina u Zagrebu. Za tiskaru odgovara V. Kirin, Zagreb, Deželićeva ul. 2.

Slika na naslovnoj stranici: ***ALOJZIJE LANG U ULOZI KRISTA*** *na znamenitim pasionskim igrama u Oberammergau*

IZ MARTINSKE VESI

I OKOLICE

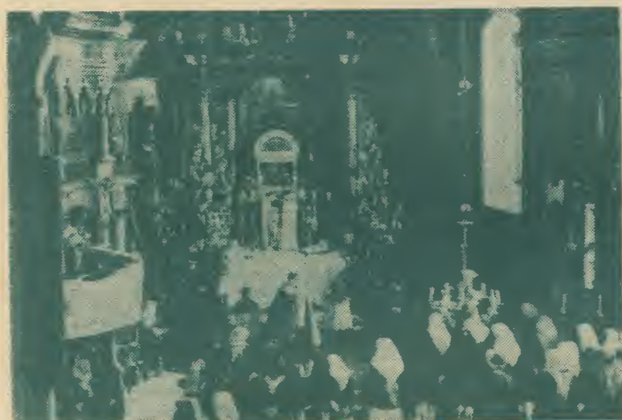
Gore:
NEKADAŠNJA KAPELA, A SADAŠNJA ŽUPNA CRKVA SV. NIKOLE U DUBROVČAKU
(Od g. 1789. nova župa)

Desno:
SVATOVI RUŽICE MIKOVIĆ IZ TREBARJEVA

Desno:
ŽUPNA CRKVA
Foto Noršić

UNUTRAŠNJOST CRKVE SV. MARTINA U BOŽIĆNO DOBA
Na oltaru je „Betlehem" — Foto Rubin

Lijevo:
SNAHE U „POCULICI" I „CABAJKI" IZ OKOLICE MARTINSKE VESI
Foto Rubin

Dolje:
MALI BRACO I NJEGOVA DOBRA SEKA IZ MARTINSKE VESI
Foto Vladimir Tkalčić

Dolje:
BISKUP SALIS-SEVIS SLUŽI SVEČANU SV. MISU PRIGODOM JUBILEJA ŽUPE U MARTINSKOJ VESI

